

ÖREBRO-KAROLINAREN

Årsskrift utgiven av
SÄLLSKAPET ÖREBRO-KAROLINARE I STOCKHOLM
OCH SÄLLSKAPET KAROLINARE I ÖREBRO

Nummer 70 · 2010

Innehåll

Sällskapens styrelser	4
Förord	5
<i>Erland Boblin</i> , Karros abiturient- och studentexamenstraditioner	6
Gamla piltar på nätet	27
Lasse-Majas ek	28
<i>Pebr Thermaenius</i> , Karrodagarna 2010	29
Orgelfonden	35
<i>Thomas Gustafsson</i> , Karolinska skolan läsåret 2009-2010	36
Örebro-Karolinarnas stipendiater 2010	40
”Nyllets” kamratstipendium – en efterföljansvärd gåva	40

Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm Styrelse

ORDFÖRANDE

Lars Blomberg
Rådmansgatan 84
113 29 Stockholm
tel. 08-30 30 57

SKATTMÄSTARE

Björn Norrbom
Brahegatan 54
114 37 Stockholm
tel. 08-661 47 45
bjorn.norrbom@seb.se

SEKRETERARE

Rolf Rulander
Torpvägen 22
194 65 Upplands Väsby
tel. 08-590 802 07
rulander@hem.utfors.se

LEDAMÖTER

Elisabeth Ankarcrona
Bengt Ekström
Karin Magnusson
Jan Mårtenson

Årsavgift 100 kr. Plusgirokonto 39 49 – 5

Sällskapet Karolinare i Örebro Styrelse

ORDFÖRANDE

Erland Bohlin
Kyrkogatan 20
702 10 Örebro
tel. 019-33 22 01
erland.bohlin@gmail.com

KASSÖR

Barbro Torpfeldt
Tallhöjden
705 92 Örebro
tel. 019-14 98 33
barbrot2@hotmail.com

SEKRETERARE

Elisabeth Sjögren
Torgvägen 8
703 65 Örebro
tel. 019-31 47 60
elisabeth.sjogren@orebroll.se

LEDAMÖTER

Bo Engström
Göran Götberg
Lars Hallmén
Jan Hultgren

Årsavgift 100 kr. Bankgirokonto 466-9008

Förord

Vågar vi kalla 2010 för ett märkesår i Karros ärorika historia?

I maj samlades 250 gamla piltar i Karro för att fira att det var 200 år sedan skolan fick sitt namn Schola Carolina - ett reportage av Pehr Thermaenius berättar om vad hände vid detta glada möte.

Under dessa dagar insamlades ytterligare uppgifter om Karro-traditionerna kring abiturienttiden och studentexamen och en sammanställning av dessa är huvudinnehållet i detta nummer av Örebro-Karolinaren - det kan också kallas historiskt. Uppgifterna är långt ifrån fullständiga och vi tar tacksamt emot allt som kan komplettera vår historia!

Lagom till Karro-dagarna hade orgeln i aulan - troligen Sveriges äldsta i bruk varande skolorgel med pipor - reparerats, så att den kunde avnjutas av alla dem som mindes den från morgonbönerna. Den kräver dock en totalreovering och vi bidrog till kostnaderna för den genom att dels låta behållningen från evenemanget gå till den nystartade "orgelfonden", dels genom att starta en insamling, som vi nu fortsätter genom att be dig skicka in ditt bidrag till bankgiro 466-9009! Båda föreningarna hoppas förstås också att känslan för gamla Karro ska locka till medlemskap!

Beslutet att slå samman Karro med Rudbecksskolan, och inledningen av den fleråriga processen innan sammansmältningen genomförts, kommer också att gå till hävderna. Det berättar Thomas Gustafsson om i sin årskrönika.

Och till sist vann Karro detta år Krampen över Risbergskal!

Erland Bohlin Per Restadh Rolf Rulander

Karros abiturient- och studentexamenstraditioner

År 1864 var första gången man kunde avlägga studentexamen vid gymnasierna i stället för inträdesexamen vid universiteten. Gemensamma skriftliga prov fullgjordes samtidigt i hela Sverige, och senare reste censorer runt och abiturienterna fick i små gupper avlägga muntlig examen i fyra ämnen. Det kunde ta flera dagar att klara av de större gymnasierna. Den första Karro-studenten hette Adolf Fredrik Berglund. År 1968 var sista gången det systemet gällde, och under det sekel den "gamla" studentexamen var slutpunkten för kanske åtta års studier vid samma skola, utvecklades många olika traditioner.

Att den här inledningen behövs visar att 1968 redan är avlägset och att de nya skolförordningar som avlöst varandra givit nya förutsättningar för firandet av studenten. Vi har funnit att det är hög tid att samla uppgifter om de traditioner som förekommit just på Karro, innan de som "var med" glidit ur greppet.

En hel del finns förstås redan nedtecknat, t ex i Örebro-Karolinaren (ÖK), men när jag har försökt få en överblick för att göra den här sammanställningen har det visat sig att nedslagen är slumpartade. En del skildringar från äldre tider har jag hittat och de senaste åren har vi försökt samla in muntliga och skriftliga minnesbilder från dem som var med, senast genom en enkät vid Karro-dagarna 7-8 maj 2010. Av en händelse fann jag också att Nordiska museets etnologiska undersökning 1963 sände ut ett frågeschema om just dessa traditioner och jag har fått ta del av de tre svar som sändes in av Karro-studenter. Självfallet gäller att "minnet är en skälm", som Hjalmar Bergman sa, och att tillfälligheter kan avgöra vilka delar av traditionen som råkat fastna då håven sänkts i glömskans hav. Kan dessa anteckningar väcka slumrande minnen till liv och ge anledning till korrigeringar och tillägg så tar vi gärna emot ytterligare inlägg i ÖK!

Om den första studentexamen 1864 verkar det endast finnas en torr notis i NA utan krusiduller.

Afgångsexamen från Karolinska läroverket (studentexamen) förrättades i onsdags med de 6 förutnämnde Örebroarne, herrar A. F. Berglund, K. W. Wahlund, K. E. Beckman, A. W. K. Callmauder, L. S. Åster och K. E. Strokirk, äfvensom med en studerande från Skara elementarläroverk wid namn Frykman. Alla blefwo de förklarade "mogue", — den förutnämnde med hufvudbetyget "berömlig", de två följande "med beröm godkände" och de fyra sistnämnde "godkände". Högsta betygsantalet i den muntliga examen erhöll herr Berglund med 24 betyg, dernäst herr Wahlund med 20 och herr Beckman med 19. Lägsta betygsiffran var 7.

Från våren 1866 finns några notiser i J.G. Spangenberg's "Minnen i ord och bild från 1866 års avgångsklassers skoltid i Örebro" (1916): "Värexamensdagarna tågade i tidiga morgonstunden musikkåren /Karros egen, bildad 1864/ under klingande spel genom stadens huvudgator. (...) Tiden skred emellertid fram mot skolans slutmål och den 11, 12 och 13 juni var för olika avdelningar den muntliga mogenhetsexamen. (...) Vår gemensamma studentfest firades på det anspråkslösa sommarvärdshuset å Stora Holmen under skämt och glam inpå småtimmarna. Följande dag skingrades skaran för att delvis aldrig sedan träffas."

Just våren 1866 hade varit det första tillfället för en samling vid Engelbrekt, eftersom den invigdes i oktober 1865, men det dröjer ända fram till Märten Stiernströms skildring från 1923 (se nedan), innan det talas om att man samlades vid Engelbrekts fötter, men då var det redan en tradition.

Enligt Stiernström (1923) hade han hört av en man, som var född 1851, att då han avlade mogenhetsexamen 1869 hade man vandrat till Stora Holmen och låtit sitt vatten på Lasse-Maja-eken. Lasse-Maja, d v s Lars Molin, dog 1845 i Arboga, så traditionen med Lasse-Maja-eken måste ha känts aktuell. Men då läkaren Wilhelm Behrman berättar om sin studentexamen 1880 nämner han den inte, bara om en - enligt stadgarna förbjuden - fest på Ekströms källare efter skrivningarnas slut.

Muntan 1880 ägde sedan rum lördag den 5 och måndag den 7 juni och pågick från klockan 8 till 20 (i Sibirien). "Efter lärarnas och censorernas överläggning kom rektor ned till oss i nedre förstugan, höll ett kort tal och meddelade att alla gått igenom. Nu skulle de stora glädjeyttringarna gå av stapeln. Det tillgick så, att fönsterna i förstugan en trappa upp öppnades och de nykläckta studenterna kastade ut några gamla hattar eller mössor. Jag hade köpt en jättestor gammal storm av vaktmästare Olsson och bar den i handen, då jag tackade lärarna. Med de nyförvärvade mössorna rusade vi sedan uför trapporna för att nere på gården mottagas av skrån och hurrarop av skolpojkar och med blommor av anhöriga och vänner, varpå efter vederbörliga hissningar de nya studenterna under sång buros till Engelbrektsstatyn, där det talades, sjöngs och hurrades."

Senare på kvällen festade Behrman med några kamrater på Strömparterren.

Den gemensamma festen (på måndagkvällen?), "började klockan 1/2 10 och pågick länge." En av lärarna försökte hålla tal, men blev avbruten. Efteråt kom någon "på att vi skulle tåga till Adolfsberg och äta nattsexa, och så bar det av dit. Efter mycket ropande och bultande fingo vi liv i betjäningen. Där fanns en kägelbana och så började vi slå käglor." Med morgontåget återvände de till Örebro och skildes åt för sista gången vid bron till Stora Holmen. Betygen fick de hämta hos rektor. (ÖK 1944).

Den både som biolog och "evig student" kände Rutger Sernander berättar i brev om våren 1885, då han tog studenten på Karro. Skrivningarna ägde rum under senare hälften av april. En nyhet det året var att ingen fick ta med sig något papper till provet och att även kladden måste lämnas in - allt för att hindra fusk. Efter muntan den 27 maj firade "grekerna" först på Stora holmen, så på Strömparterren, Stora hotellet och till sist på Frimurarelogen. "Och nog blev punschförrådet på alla dessa ställen vederbörligen avprovat och besiktigt! (...) Dagen därpå. då alla blivit 'mogna', ägde stora zwycken (supén) rum. Festen var rätt rolig och animerad, besökt av omkring 110 personer, däribland alla tre censorerna, ena riktigt genompräktiga hedersknyfflar. Tal och skålar i långa, långa banor. (...) De följande dagarna tillbragtes under en angenäm samvaro. Vi festade, sexade, åto middagar, hurrade, sjöngo - med ett ord levde svearne värre." (ÖK 1983)

Studenter 1887. Från vänster med början på nedre raden: 1 Valter Bratt, 2 Lars Lindberg, 3 Sven Lenman, 4 ?, 5 ?, 6 Carl Gust. Hamilton, 7 Konrad Sundberg, 8 Erik Eriksson, 9 Axel Carlberg, 10 Albert Larsson Tygnäus (Lars Blombergs morfar), 11 Bertil Vijk, 12 Arvid Svedberg, 13 Karl Carlberg, 14 Lars Aug. Andrén, 15 ?, 16 Harald Möllerberg, 17 Emil Larsson, 18 Fritz Sandberg, 19 Herman Jobansson, 20 ?, 21 Erik Karlsson, 22 Fridolf Swanström, 23 Karl Nylund.

Det blir ett långt hopp till 1912, då den sedermera kände NA-journalisten Karl S. Karlsson, (märket) "Käkå" tog studenten. Han går direkt på muntan och skriver "När vi lyckligt och väl passerat muntans skärseld och på signal från Kittan /=vaktmästare Olsson/ fick lämna väntrummet i gymnastikhusets jordvåning och rusa bakvägen upp i gymnasstiksalen för att tacka Tjasse /=rektor Melander/ och alla lärarna, tryckte vi hjärtligt allas händer över lag. Bullers /= lektor Lundberg/ näve hade vi tänkt krama extra hårt, så att det skulle göra ont, men det arga uppsåtet vek för känslan att vilja ta hela världen i famn." (ÖK 1948).

Den 6 juni 1913 blir Johan Markurell student i Wadköping, men Hjalmar Bergman väljer att inte berätta något om några speciella traditioner. Han hade ju också själv bara varit iakttagare av sådana, eftersom han tog studenten som privatist i Västerås i maj 1900.

Den 97-årige Erik Hellberg berättade i en videospelning av sonen Mats-Olof 1997 att när han tog studenten 1918 hade landshövding Bergström förbjudit alla demonstrationer, så när de hade rusat ut efter muntan fick de gå omkring och sjunga på skolgårdens grus.

Att traditionerna var väl etablerade 1923 framgår av Mårten Stiernströms uppsats "Skrock och tradition kring studentexamen vid Schola Carolina i Örebro" (1945). Den är därför värd ett utförligt citat:

"Någon dag strax före första skrivningen samlades alla abiturienter i sångsalen i gymnastikhusets källarvåning. En av kamraterna, som var vår självskrivne ledare, talade där om för oss hela det ceremoniel, som traditionen utbildat kring studentskrivningarna. Av föregående års studenter hade han tagit reda på hela ritualet, och på så sätt skulle man vara säker om att traditionen till användande av alla olyckor obruten skulle föras vidare. Honom själv döpte vi osökt till pontifex.

Till hans bestyr hörde även att i laga tid uppsöka polismästaren i staden och bugande anhålla om tillstånd för abiturienterna att i erforderlig utsträckning få gå i gåsmarsch genom staden, vilket alltid beviljades med en nådig nick.(..)

Aftonen före första skrivningen började så de egentliga ceremonierna, därmed att vi vid sjutiden samlades vid Engelbrektsstatyn på Stortorget. Mitt i körbanan marscherade vi sedan därifrån och gingo i rotekolonn på fyra Drottninggatan och Storgatan ned till Fredsgatan. Där vidtog gåsmarschen. Med den ena foten i rännstenen och den andra på trottoarkanten följde vi den högra gångbanan i ett enda långt haltande led. Vid ändan av gatan passerade vi bron till Stora Holmen och svängde sedan åt höger in på en promenadväg som följer stranden runt holmen.

Sedan bron passerats skulle det vara absolut tyst. Glömde sig någon och började skratta eller prata, betydde det olycka. Då tåten hunnit åter till bron svängde vi upp på mittelgången, som leder rakt in på holmen. Därefter voro vi strax framme vid målet, Lasse-Majas uråldriga och ihåliga, men med åren allt mer skamfilade ek, kring vilken vi fylkades. Där läto vi sedan det vatten, som vi förtänksamma nog bälgat i oss en halvtimme tidigare.

ör att det oskyldiga tilltaget i alla fall ej skulle väcka föregelse bland promenerande par, som kunnat söka sig till mörkret på holmen, brukade alltid några tredjeringare tjänstgöra som pedeller vid bron och på lämpliga ställen i närheten av eken.

När *den manliga ceremonien*, som Berit Spong nämner den i sin bok 'Sju år i Närke' var över, gick gåsmarschen under tystnad tillbaka över bron. Sedan

Rännstensvandring 1923.

den passerats, fick man åter skratta och prata. Vi gingo därefter Fredsgatan upp till Skolgatan, svängde in på denna och fortsatte fram till Olaigatan, där vi, fortfarande i gåsmarsch, från hörnet av den gamla käckboden defilerade förbi skolan med mössan i hand och stadigt stirrande upp mot den lysande urtavlan i frontespisen. På planen framför bibliotekshuset, även kallat barnkammaren, upplöstes tåget, och var och en gick till sitt. Några, som tänkte taga vägen över kanslibron, höggos dock i kragen och erinrades om vådan att intill dess skrivningarna voro över passera denna bro annat än på väg till en skrivning. Bröt man häremot, bådade det också olycka. (...)

Morgonen därpå samlades vi åter vid Engelbrektsstatyn på Stortorget, alla försedda med bibel och matsäckspåse. I rotekolonn gingo vi även nu Drottninggatan norrut men svängde nedanför Stora Hotellet in på Kansligatan, där gåsmarschen vidtog förbi slottet och över Kanslibron. Då vi beträdde bron flögo mössorna av och vi fortsatte med blottade huvuden.

På andra sidan bron blev det snart stagnation i tåget, ty nu skulle det högtidliga offrandet av ettöringarna ske. Dessa nedlades i den

'Arbetshusets sparbössa', som var infälld i väggen på det gamla kronomålerihuset, beläget omedelbart vid brons norra ände. Var och en trädde vi fram till bössan, bugande oss artigt och stoppade ned vår ettöring genom hålet i väggen. Samtidigt fick man sig bakifrån en lyckospark av någon välvillig äldre kamrat, som redan tagit sin examen.

Efter offerandet kunde man med tämligen bibehållit lugn gå upp till skrivningen på gymnastisalen. En prövning återstod likväl. Rektor kallade alltid fram två elever, som fingo kontrollera, att kuvertet, som innehöll uppgifterna för skrivningen, var försett med obrutna sigil. Det ansågs som ett dåligt omen, att bli utvald för denna kontroll."

Redan året därpå tycks de första variationerna på detta tema ha uppträtt, att döma av Anders Stenkvist, som skriver under rubriken "Gymnast - oh!" (ÖK 1974): "I god tid före terminsstarten hade var och en samlats in för latinerna fyra och för realerna fem ettöringar, präglade med födelseåret. Timma för timma skulle dessa gnidas mellan tumme och pekfinger, tills de blänkte som guld, en sysselsättning som t.o.m. den strängaste av lärare (ja, inte Bång naturligtvis) översåg med." Samlingen vid Engelbrekt kvällen före svenskskrivningen är densamma, men marschvägen gick nu "på ett enda led Köpmangatan förbi Slottet, över Kanslibron, förbi skolan, Skolgatan och Fredsgatan ner till Stora Holmen. Och märk väl, hela gåsmarschen under djupaste tystnad. Ett enda ord över läpparna betyder obönhörligt, att syndaren skall 'rulla'."

Den enlediga promendaden från Engelbrektsstatyn till Karolinska inleder varje skrivdag. Stenkvist berättar att man varje dag stoppade en ettöring i fattigbössan och att de efter varje skrivning skar ett triangelformat hack i skolmössans skärm. "När alla dessa skrivningar var avverkade och rektor meddelat att halva vägen per aspera var tillryggalagd, då klövs den gamla, väl nyttjade skolmössans sammetskull i fyra delar, som sedan åter nödortfigt hopsyddes. Detta med huvudbonader i mer eller mindre fantastisk uformning är senare tiders påfund. Vår slitna skolmössa fick hänga med to the bitter end." Efter muntan samlades man i ett klassrum tills vaktis kom med beskedet "Vi har godkänt alla i dag!" Då dalade mössorna ned som fallskärmar genom fönstren. Med blommor om halsen marscherade de "under sång genom stan till C.F.Bergqvists cigarrbutik (där väl skulle markeras, att nu även besök i cigarrbutik var f.d. lärjunge tillåtet). (ÖK 1974).

Från 1925 berättar Ragnar Nordenblad om en tradition, som annars inte nämnts: "Söndagen före studentskrivningarnas början var det sed att, att abituri, som /Verner/ Enblom /Karro-lärare i latin, grekiska och modersmålet 1905-28/ ibland kallade oss sista terminen, skulle delta i högmässan. Honi soit qui mal y pense. Åtskilliga av Enbloms elever slet nog inte kyrkbänkarna alltför flitigt i vanliga fall. Men kyrkvärden klassföreståndaren såg med samma vänliga blick bakom glasögonen på alla sina alumner även vid detta tillfälle." (ÖK 1978).

Lasse-Maja-ek-traditionen förevigades 1978 av Sten Hagliden (student 1926) i följande dikt

Kring Lasse-Majas ek

Ynglingaraskt i samlad tropp
kväll före skrivning i modersmålet
gick fjärde ring, Örebro-karoliner
stillnande gator till Stora Holmen. -
Detta är utdöd tradition. Eken är borta.

Och kring murknade, ihåliga trädet
gömsle för stortjuven, sades det,
han som stal från de rike, gav åt det fattige.

Där i cirkel vi lät vårt vatten
frusande fritt från prostata-bekymren.
Kanske att akten var brusande bön -
tanke på stortjuven Lasse-Maja:
giv, att en fattig å huvudets vägnar
fick av kamrat med rik begåvning.

Lättade så i blåsa, kring hjärta
vandrade vi från tilläventyrs töande
isar på Svartåns grå serpentiner.
(ÖK 1978)

Under hela 30-talet levde i alla fall både Lasse-Maja-eken och traditionen. Från examen 1936 berättade 2008 den då 90-åriga Helge Gullö att samlingen före vandringen till Stora Holmen skedde på caféet vid Järntorget. Vid samlingen vid Engelbrekt före svenskuppsatsen var gymnasistmössorna broderade med klassens nummer "L IV" och en del hade också korta sentenser på mössorna. Varje s skrivmorgon gick man

med foten i rännstenen och la sin ettöring, "blankpolerad mot flickvännens lår, i fattigbössan. För varje skrivning skulle man sätta en tändsticka i mösskärmen. När man sprungit ut blev man behängd, men alla skingrades utanför Karro. På kvällen - efter sista examensdagen? - gemensam middag på Stora Hotellet. I ÖK 2008 skrev Helge Gullö om hur det kändes att som kuggad behöva gå ut bakvägen, när kamraterna marscherade ut genom stora porten. Enligt en uppgift gick under 30-talet skolans orkester genom staden den sista examensdagen, om alla klarat sig under hela examensperioden.

Torsten Ehrenmark berättar i sina memoarer från examen två år senare om Lasse-Maja-eken, rännstensmarschen varje skrivningsmorgon och att ettöringarna skulle vara noggrant polerade av flickvännerna. Enligt Erik Bolinder skedde samlingen kvällen före första skrivningen 1939 på "Gyllene Drotten", vilket "hörde till traditionen". Det året var det första då flickor var med och skrev i gymnastiksalen. De var fyra och skulle komplettera realmatten. De placerades närmast podiet och därintill hade man byggt upp en "damtoalett", medan det fanns en potta intill varje pojkes bord för "diskretast möjliga bruk". (ÖK 2000) 1938 var det just Torsten Ehrenmark som talade till Engelbrekt.

I en intervju 2009 med Bo Källström, Gunnar Wilson och Lars Jacobson om deras minnen från examen samma år (1939) var de överens om att samlingen på Stora Torget före svenskuppsatsen inte hade med Engelbrekt att göra, men att rännstensmarschen och ettöringarna, hopp på ett ben över Olaigatan och kissningen på eller i Lasse-Maja-eken fortfarande gällde. (Lars Jacobson var med och planterade en ny ek på samma plats omkring år 2000 på initiativ av Kurt Lennart Tavenius.)

Morgonen efter gick man utan ceremonier till gymnastiksalen och skrev uppsats. Det förekom inga broderade mössor eller särskilda huvudbonader, "Det blev inte av", enligt Lars Jacobson. Vaktmästaren signalerade från ett fönster "alla klara" till de väntande. Hade någon kört gick man ut ur stora porten under tystnad. Nästan alla var klädda i smoking och man hade studentkäppar omvirade med med blommor och alla blev hissade. Man hade ingen orkester, men gick i samlad tropp till Engelbrekt. De som ville köpte cigarrer i cigarraffären vid Epa. Efter sista dagen gick alla i tåget och på kvällen var det fest på Strömpis. Bara utvalda lärare var bjudna och det var få som kom. Dagen efter var det fest på Hjalmarbaden och då var flickvännerna med.

Allan Frieberg, student 1940, skrev 2009 i ett brev till mig, att han var säker på att de bara lade en ettöring i fattigkassan, medan Hans Larsen, student 1941, i ett samtal 2009 mindes att de samlades vid Engelsebreen och sedan lade en ettöring per skrivning i fattigbössan. Ingen av dem mindes några särskilda huvudbonader, bara den gamla gymnasistmössan.

Birger Wennberg och Pereric Boström har bägge väl fyllda minnesbägare. Birger började på Karro 1935 och tog studenten 1944, medan Pereric började 1938, tog studenten 1946, gjorde ett tillfälligt avbrott för studier m m och kom tillbaka till Karro som lärare 1956, studierektor 1966 och rektor 1984. Han blev pensionerad 1991. Bägge är fortfarande aktiva och har på många olika sätt berättat om sina år på Karro. Utöver deras Karro-minnen i skrift har jag pressat dem på minnen genom intervjuer sommaren 2010.

I sin "Örebrominnen och lite annat" (2006) bekräftar Birger att Lasse-maja-eken fortfarande blev vattnad inuti och att ettöringen skulle vara välputsad, men att man då bar de "attribut som respektive klass valt, i form av halmhattar eller dylikt". Efter Lasse-Maja var latinarna hembjudna till lektor Isak Wallin för att få en extra duvning i historia inför svenskuppsatsens historicämne. Man hade fäst ämnesband på gymnasistmössorna, som rullades upp alltefter att skrivningarna klarades av. Hans latinklass bar vita slipsar med broderade latinska sentenser och på hans egen, som han donerat till Karro, står "Dum vivis, sperare decet." (= Så länge man lever bör man hoppas). År 1944 "hade kollegiet nyligen infört den barmhärtiga ordningen att om en elev var så skral att han inte kunde godkännas, så fick han besked per telefon och behövde följaktligen inte underkasta sig nesan att att få gå ut bakvägen." Om någon blivit underkänd "gick de 'nybakade' ut genom porten, två och två."

Som ett distinktionstecken till de nybakade brukade föräldrarna överlämna en silverbrosch i form av en krans med en studentmössa - Birger har skänkt sin brosch till Karros samlingar - och alla hade förstås en studentkäpp omvirad med en blomkrans. De som ryckte in i militärtjänst på s k studentkompanier fick en blågul snodd på vänster uniformsärm.

Birger berättar vidare ur sin bok "Örebrominnen och lite annat": "I den nybildade Kamratföreningen, där jag råkade vara ordförande /och stiftare!/, beslöt vi (...) att för varje examensdag köpa in ett par blombuketter, och uppdrog åt några representanter för föreningen att

hänga blommor på den nybakade student som inte hade någon uppvaktning. Långt efteråt har den tanken slagit mig att den här gesten inte var så välgrundad när allt kom omkring. Kanske ynglingen, eller ynglingarna, i fråga efteråt uppfattade det som 'myndighetsutövning', som snarare förstärkte än mildrade ensamhetskänslan och utanförskapet. Man gör mycket dumt i livet, inte minst i unga år, men det dumma som man gjort med gott uppsåt är ändå det som är lättast att stå ut med!"
/Kamratföreningen existerade bara några få år./

Några tal till Engelbrekt förekom inte detta år och inte heller någon Karroflagga i tåget. Lärarna la bort titlarna med studenterna vid avskedet i lärarrummet eller på festen på Strömpis.

Pereric berättar att 1946 höll elevkårens ordförande tal till Engelbrekt vid samlingen kvällen före svenskskrivningen och att man då hoppade på ett ben från korsningen Engelbrektsgatan-Köpmangatan och bara lämnade en ettöring på väg till Stora holmen och att man hoppade på ett ben över Olaigatan på väg till svenskskrivningen i gymnastiksalen, men några lyckosparkar förekom inte. Sin broderade gymnasistmössa har han donerat till Karro-arkivet. Under examen bar han mörk kostym, men det förekom några med smoking. Någon studentkäpp hade han inte och han såg inga studentbroscher. Pereric minns inte att det förekom att studenterna blev hissade.

Birger Wennbergs slips och brosch och Pererik Boströms abiturientmössa

Efter utsläppet marscherade de till Engelbrekt med flagga och sista examensdagen gick alla studenterna i tåget med orkestern Lyran i spetsen. Då höll elevkårens ordförande ett nytt tal till Engelbrekt. Namnskyltar fanns på de vagnar som studenterna transporterades hem i efter det de skingrats på Stora Torget. Någon cigarrtradition fanns inte längre.

Gunnar Tivenius, student 1948, minns att man kvällen före svenskan gick direkt till Lasse-Maja-eken utan samling vid Engelbrekt. Per Restadh, student samma år, berättar att sistaringarna på reallinjen det året hade turbaner och latinarna amerikanska matrosmössor. Morgonen före svenskan samlades man vid Kanslibrons fäste på slottsparkssidan och med en fot i rännstenen resp hoppande på ett ben över gatan nådde man fattigbössan och stoppade ner det blankpolerade myntet. Därefter hoppade man på ett ben över Olaigatan för att sedan gå till skrivningen i gymnastiksalen. Vid muntan och sedermera under banketten var klädseln smoking. Studentkäppar och hissningar var vanliga. Detta år hölls det inget tal till Engelbrekt, när de nya studenterna marscherade till Stortorget. Däremot hämtade en del den traditionella cigarren och studenterna bars hem. Studentfesten hölls på Strömpis tillsammans med ett uppbåd av karroveteraner med Levi Rickson (Jeremias i Tröstlösa), student 1888, i spetsen.

Abiturienterna 1949 finns fångade i NA på en bild med förklarande text, som säger allt. I första ledet syns Hans I. Erikson, som skänkt klippet till Karro-arkivet. Hans klass hade gamla högkulliga gymnasistmössor, som fanns kvar i en affär som Hans kände till.

Att alla klarat sig framgick av att vaktis öppnade fönstret och vinkade. Det var Sture Hemming som talade till Engelbrekt och utbringade levet för honom. Vaktis fanns på plats och tände cigarrerna åt de nybakade studenterna.

Inför skrivningarna 1950 talade Lennart Åqvist och Lars Lindberg till Engelbrekt. Lars hälsade honom på latin med : "Salve Engelbrecht, vindex Scholae Carolinae". Alla abiturienter nämndes med stående epitet och talet avslutades med att han bad Engelbrekt hålla tummarna för dem. Den kvällen var det ingen rännstensmarsch, men man utsatte Lasse-Maja-eken för sedvanlig urinering. Före svenskskrivningen gällde dock rännstensmarsch och hopp över gatan med sparkar av samlade piltar, "vilket kunde förorsaka smädligt fall", enligt ett av svaren på

Årets abiturienter, vid Karolinska läroverket i Örebro samlades kvällen före skrivningsdagen vid frihetshjältens symboliska staty. Latinarna bar trekantiga karolinerhattar, och realarna hade återupplivat skolans gamla uniformsmössa med kokard i kullen och läderband i bronsknappar närmast skürmen. Dagen till ära upplästes en högtidlig proklamation, som skrivits på ett plakat, buret på en liten stång. Texten andades som sig ägnade och anstod hoppfull håg och fantasi före inträdet i skårselden. Slutligen utbragtes ett fyrfaldigt leve för Engelbrekt med ett tack för det storslagna sätt, på vilket han blivit ynglingarna ett föredöme i beslutsamhet, samlingskraft och mannaord. Proklamationen var avfattad på äldre nysvenska.

enkäten under Karro-dagarna i maj 2010. Man skulle stoppa en slant i bössan varje skrivdagsmorgon. (Senast det omtalats var 1941.) Detta år hade realarna en grön basker, broderad med R III b. En klass hade stråhattar med brokigt band. Då fick Engelbrekt också ett tack-tal. Cigartraditionen levde, man gynnade affären vid Järntorget och vaktis tände.

1951 var det Torbjörn Axelman som talade till Engelbrekt på latin. Vid rännstensmarschen gick man i bokstavsordning och latinarna hade specialsyddas mössor med Olaus Petri-stuk från Sandes hattfabrik i Hallsberg. På det neddragna "nackskyddet" var "Fiat Lux!" broderat. Realarna hade karolinerhattar. Karl-Axel Strid har bidragit med ett foto av den rituella behandlingen av Lasse-Maja-eken, som besöktes i bokstavsordning. Det är Gustav Asplund som är på väg ut och Torbjörn Axelman, Lars-Otto Berg och Göran Bergqvist som står i kön.

Det här året var det de godkända själva som vinkade i fönstren och signalerade därmed att alla klarat sig. Det årets gubbskiva gick av stapeln på Frimis och alla lärarna var med.

Från 1952 rapporteras att om man inte kunde kissa i eken skulle man inte klara sig, så skrocket levde fortfarande. Man la bara en ettöring och hoppen på ett ben var borta (eller glömda?). Inga speciella mössor eller några skyltar är ihågkomna. Men det fanns en regel att om alla klarat sig var skolflaggan med i tåget.

Urinering vid Lasse-Majas ek

Från mars 1954 finns ett större reportage om "förkvällen" i NA och det visar att flera av traditionerna vårdades: Realaren Per Rasmussen talade svenska och latinarnas Bo Göthberg hyllade Engelbrekt på latin och slutade med att utbringa ett fyrfaldigt Vivat!. Sedan tog realarna på sig

randiga fångmössor och cyklamenfärgade turbaner, medan latinarna skrudade sig i stormhattar - revolutionens symbol - med gula deviser på latin. Efter rännstensvandring, enbenshopp och en slant i fattigbössan delades klasserna på Stora Holmen. Latinarna avstod från realarnas "barbariska sedvänjor" och samlades i stället på kullen och läste Horatius dikter på latin. "Efter obligatoriskt buande åt Karro på hemvägen (realarna) och under avsjungande av biskop Thomas frihetssång i valda stycken (latinarna) vilade även pojkarna /liksom flickorna på Flickläroverket/ ut i en lång rad på bio."

Enligt Per-Axel Wiktorsson bar latinarna 1956 romarhjälmarna i tyg - inköpta hos en modist på Järntorget - vid samlingen framför Engelbrekt, då Lars Göran Larsson talade på latin. Han minns att eken då fortfarande bar enstaka gröna skott. "Efteråt" såg de en Åsa-Nisse-film. "Det verkade som om den var inhyrd enbart för att locka abiturienterna." Det förekom ingen rännstensvandring före droppet av ettöringen i bössan, men man lå i en slant varje skrivdagsmorgon. Man hoppade på ett ben över Olaigatan. "Vaktmästare Svensson gav var och en en kraftig lyckospark där bak. Om han träffade kunde man få svårt att sitta under skrivningen." Efter examen fanns inga skyltar som gav vägledning att hitta sina anhöriga. "Lärarna iakttog det hela från balkongen." - "Studenternas ekipage passerade cigarraffären på Järntorget. Affärsinnehavaren tände." Det året förekom ingen gubbskiva. På frågan när och hur betygen delades ut svarade han: "På skolans avslutningsdag efter samlingen i Nikolaikyrkan delades de ut av klassföreståndaren i klassrummet." Tidigare fick man hämta betyget enskilt hos rektorn, men här var ett tillfälle för klassen att återsamlas. När började och slutade den ordningen? Göran Sjöberg skrev om sina skolår i ÖK 1985 och nämnde då att de hade inhyrda smokingar vid examen 1956.

Pereric återkom till Karro 1956 och åren efter det firades studentskivan alltid på Stora hotellet. Han minns att man alltid beredde plats för Brita Flink på balkongen vid utsläppet. År 1959 hade Bengt Ekströms klass valt att ha vackra lappmössor och på dem var broderat "Fusklapp", vilket framgår av den mössa han skänkt till Karro.

År 1960 talade Per-Arne Carlsson och/eller Peter Gorpe vid Engelbrekt innan rännstensvandringen och ett-öres-offret (fortfarande gällde att de skulle vara från födelseåret och välpolerade) och kysningen i eken. Varje klass hade sin egen abiturientmössa, t ex vikingahjälmarna. De fyra svarat på enkäten ger olika bud om man bara skulle ha en slant eller om

man stoppade i en före varje skrivning. Enligt en sagesman var det bara kvällen före svenskan som man gick i rännstenen och hoppade på ett ben. Rektor annonserade från balkongen om alla klarat sig. Annars gick man ut i "sorgmarsch". Man tågade inte till Engelbrekt, men gick tillsammans till Järntorget och cigarraffären där. Vaktis (Svensson) tände. Skyltar fanns bara på ekipagen. En (!) minns att det var studentskiva för alla studenter på Frimis.

1962 innebar en innovation. Vid Engelbrekt sjöng R IV a under ledning av Per Zetterlund en hyllningssång till sig själva på Povel Ramels melodi till "Karl Nilsson". Per Zötterman har förmedlat både ett foto på Per och själva texten av okänd (?) författare. Den börjar:

Var hälsad du gamle, kom ner nu och hjälp oss,
med våra bekymmer och andra små problem.
Gå fram med din yxa och rensa bort hindren
och stöd oss i kampen med volt och teorem.

Ref: Vi nu vuxit upp och blivit stora män,
till skillnad från latinarna som verkar växa än.

För faderianemej va vi ä bra.

I åren de hundra abiturienter
har lidit och hoppats uppå ett lyckligt slut.
Nu får du se till så att det inte dröjer
ett sekel ännu innan vi slipper ut.

För faderianemej va vi är bra.

Vår dyrkade rektor, den käre gamle Ubbe,
går nu på sitt sista bekymmersamma år.
Han har blivit gammal, ja nästan en gubbe
och bör få en egen staty här intill.

Ref: Vi nu vuxit upp och blivit stora män
till skillnad från latinarna som verkar växa än.

Det här är sista året som blott maskuliner
med rena och sköna och vackra anletsdrag
har samlats inför dig o vördade fader
i framtiden kommer ett kön av annat slag.

Vårt skollag i fotboll, som har traditioner
består snart av Anna, Katrine och Madeleine,
Sofia, Johanna, Kristina, Charlotta,
Susanna och Bonny, latinarnas idol.
/---/

Nu måste vi sluta, farväl gamle hjälte.
Vi vänder dig ryggen och tågar ut till ön.
Vi ses om nån månad med blomster om halsen
och prydda i käften med Svenssons cigarr.

På Stora holmen fanns inte längre Lasse-maja-eken som huggits ned och nu försökte man ersätta den genom att plantera en ekplanta, som kanske fick lite extra gödning?

Det är första året som det talas om skyltar utanför Karro och den traditionen är fortfarande obruten. Fortfarande köptes cigarrerna vid Järntorget och vaktis tände.

1963 examierades alltså de första flickorna - de som gått den treåriga allmänna linjen. Jag har inte fått några signaler att det påverkade pojkarnas traditioner. En klass hade hattar med kortspelsymboler. En ettöring per skrivning, rännstensvandring och ettbenshoppen gällde fortfarande, men jag har inte klart för mig hur det var med eken.

Från 1964 är materialet desto rikare, fr a med hjälp av de tre enkätsvaren till Nordiska museet från Ulla Wahlstedt, A III, som skickade in ett urval citat ur sin dagbok, alltså minnen så nära händelserna man kan komma, och Bengt Cederback, R IVa och Pehr Thermaenius R IVc, som verkar ha skrivit sina redogörelser strax efter examen. Jag låter därför en utförlig redovisning av 1964 bli en sorts sammanfattning av alla traditionerna.

Kring den den 19 februari diskuterade klasserna vilka huvudbonader de skulle välja. A IIIb, som bestod av 22 flickor och en pojke beslöt att bära slöjor som haremsdamer, medan Bengt, den ende pojken skulle vara shejk. Deras devis skulle vara "Snart avslöjad?". Den 21.2 samlades alla sistarungarna i aulan, tillsatte kommittéer för balen m m och en samarbetskommitté mellan klasserna och diskuterade vad flickorna skulle göra, då pojkarna gick till Stora Holmen och man konstaterade att

ekplantan från föregående år inte överlevt. Flickorna hade ju bara ett års "tradition" att falla tillbaka på, men ville göra något "dumt" innan de avlade mogenhetsexamen. Man beslöt också att inte hålla så benhårt på kravet om smoking på examensdagen och balen den 25 april. Det skulle räcka med mörk kostym.

Den 5 mars bestämde R IVc att man skulle ha blå gummibollar, skurna så att de gick att bära på huvudet. På bollen skulle klistras kartfragment och devisen "Det är inte hela världen". Matematikerna skulle ha röda och biologerna gula sidenband under hakan. R IVa hade beslutat att de skulle ha amerikanska gröna paradjälmor från "Impo" med nät med tallris och påskdekorationer och devisen "Kunskapens träd skjuter skott". R IVb hade arbetshjälmor med diverse fyndiga deviser och en skylt på ryggen med texten "Risk för ras". Latinarna hade en rad olika huvudbonader allt efter gren och linje. Allmänningarna hade återupplivat traditionen att dekorera vanliga skolmössor, så att de var till hälften svarta, till hälften vita och med devisen "Går det mot helvitt(e)?" Flickorna i A IIIb var, som sagt, beslöjade.

Söndagen den 8 mars kl 17 var alla samlade vid Engelbrekt, en trumpetsignal gavs och alla tog på sig sina huvudbonader. Sedan hölls de tradionella talen till Engelbrekt av en latinare, Christer Elm. Realaren Åke Barklund klättrade upp på en stege och knackade på Engelbrekts tå för att väcka honom. Han hade nämligen somnat under latinarnas tal. Sedan prisade Åke realarna för att de lyckats kämpa sig igenom både realskolan och gymnasiet med latinare och allmänningar så nära inpå sig. Talen avslutades med att man hurrade för Engelbrekt.

Så avgick pojkarna i gåsmarsch med en arm på framförvarandes axel mitt i Drottninggatan och över Storbron, för att hindra trafiken. Sedan gick de rännstensmarsch förbi Karro och Märta (käkboden) och hurrade för dem. På Stora holmen hade några allmänningar satt upp en ek-atrapp av masonit och avsikten var att den skulle sparas och användas kommande år, men man hittade ingenstans att förvara den. Flickorna valde att "halta" till Järntorget och leka där bland bilarna. De hoppade hage och rep.

En del haltade sedan till olika raggarfik, t ex Loftet, och förenade sig med en del av pojkarna och försökte provocera de vanliga gästerna, t ex genom att sjunga på utrikiska. "Vi frossade i den fiendskap som trots allt finns mellan typisk skolungdom och typisk förvärvsarbetade ungdom. Bästa

Mösspåtagningen på Stortorget den 8 mars 1964. Fr v Bo Lennartsson, Curt Larsson, Sture Nilsson (som blev författare och journalist), Anders Ekenberg (som blev kantor och teolog), Hans Lindberg (som blev arkeolog och bibliotekarie), Ake Barklund (som blev jägmästare), Cbrister Elm (som blev diplomat och Sveriges ambassadör i Havanna) och Björn Barvæus. De medeltida tsarkronorna angav att man läste ryska – för övrigt första gången i Karros historia. Stormbattarna angav helklassiska latinare och hjälmen realare. I fonden är gamla klassiska buset Edvalls börna rivet. Något nytt bar ännu inte bunnit uppföras.

repliken stod en av stammisarna på stället: 'Gå hem och läs, så blir ni ännu dummare!'" (Ulla Wahlstedt)

Kl 18.30 samlades alla på Aveny, för att se veckans sämsta film, "Dags för hängning". De satte sig längst fram och gick in för att förstöra filmen för övriga besökare, raggare och andra. Vaktmästaren blev förstås så arg som de önskade och filmen blev avbruten och lamporna tändes flera gånger. En klass avtågade mitt under föreställningen sjungande "En riktigt bussig censor vill vi ha...". De övriga blev i alla fall inte utkörda, och efter filmen gick en del på Intim, men de flesta gick hem till sitt.

Den 9 mars samlades alla framför Slottet vid 8-tiden, men man fick inte gå dit över Kanslibron utan måste gå runt om, för annars skulle man få otur. Klasserna gick i sedvanlig ordning i rännstensmarsch i grupper om tre med en hand på framförvarandes axel och stoppade sin slant, från

födelseåret och välputsad, i bössan och hoppade på ett ben över gatan och in på skolgården. De yngre gymnasisterna försökte inte knuffa dem ("Kanske visste de inte om den traditionen?") utan gav snälla lyckosparkar på skolgården. Samma preludier gällde varje skrivningsmorgon.

"Vid min skola förekommer inga särskilda ceremonier mellan studentskrivningarna och muntan. Vi lägger sålunda för det mesta av mössorna meddetsamma efter skrivningarna och vi markerar inte heller skrivningsresultaten på något särskilt sätt." Den sista läsdagen förekommer ingen undervisning utan då går lärarna på konditori med eleverna. "En sed i skolan." - "Lärarna och eleverna nästan 'gaddar ihop' sig mot censorerna. Lärarna säger inte 'Det här skall NI klara', utan 'Det har skall VI klara'. Härligt." (Ulla Wahlstedt) Under veckan närmast före muntan var alla lediga, men de kunde få handledning i de ämnen de skulle upp i.

Den 20 april var första muntadagen. Ett eventuellt underkännande skulle meddelas per telefon senast kl 17.30, så efter det samlades alla i skolan. Om skolans flagga satt uppsatt på balkongen ovanför huvudingången betydde det att alla klarat sig.

Efter att "Vaktis" hjälpt till att sätta på mössorna ställde alla upp för fotografering innan de gick in i kollegierummet, där rektor höll tal. Vaktmästaren klappade om dem innan de sprang ut och sökte efter sin skylt /gärna med en baby-bild/. Om någon blivit kuggad gick de ut två och två under tystnad. De dagar någon 'kört' brukade lärarna inte heller stå på balkongen och se på hyllningarna på gatan nedanför. "Alla våra kamrater som redan var färdiga bildade häck framför porten när vi kom utrusande. Helt enligt gammal oskriven lag." (Ulla Wahlstedt). Det gällde den sista examensdagen, då tåget bestod av orkester, de nybakade och sist alla studenterna i årets kull.

"Sedan alla studenterna blivit vederbörligen behängda med blommor och andra fantasifulla prydnader samt hissade, ställde vi upp för att under sång och musik tåga till Stortorget. Musiken sköttes av delar av Hornboskapen från Södermanland-Närkes nation." Någon fana fanns inte med i tåget, eftersom inte alla klarat sig detta år. Alla hurrade och lyfte på studentmössan för Engelbrekt och sedan tog man plats i något märkvärdigt fordon för transport till hemmet, t ex en trädgårdsstol upphängd i lyftkranen på en lastbil och en spark försedd med hjul.

Vaktmästaren tände som vanligt cigarr åt pojkarna, men flickorna hade från deras första år infört att de hade en cigarett i ett halvmeterlångt munstycke. Det skulle ske på Järntorget, men fick flyttas till Stortorget, eftersom gatorna var uppgrävda.

"Årets bal /den 25 april/ var lyckad trots att den slutade alldeles för tidigt (kl 1). På den affisch som varit uppsatt en längre tid stod att läsa att programmet skulle innehålla tal av rektor Bergström samt andra festliga upptåg. Det senare inneslöt tal till lärarna hållet på vers av Sture Nilsson samt tal till mannen och kvinnan framfört i dialogform även det på vers. Dessutom blev vaktmästaren hyllad och dekorerad för lång och trogen tjänst. Det var nämligen över 30 år sedan han för första gången sparkade ut en studentkull. Vi utgjorde hans sista elever. Mellan tal och deklamationer skålades det friskt med lärarna, som vi nu kallade de smek- och öknamn som de gått under. Det är nämligen brukligt att lärarna lägger bort titlarna med eleverna på balen. Det hölls mycket strängt på detta och en del lärare krävde böter av dem som använde tilltalsordet magistrern eller motsvarande. När så musiken spelade upp till dans ville vi naturligtvis gärna dansa med våra före detta lärarinnor. Det var dock inte lätt att få en dans. Konkurrenten var hård både från de övriga lärarnas sida och kamraterna." (Pehr Thermaenius)

Hur betygen delades ut är oklart. Några säger att de kom med posten, någon att de delades ut vid ordinarie skolavslutning, medan en har ett distinkt minne: "Hos rektorn i hans rum, enda gången jag var i det rummet."

Efter en så fullständig (?) beskrivning av årgång 1964 saknar jag alldeles material från de följande åren och hoppas att jag inte därmed missar något nytt - och då inte särskilt långlivat - inslag i traditionerna. Jag går i stället direkt till Ragnhild Sjöbergs beskrivning av hur det var att vara Karros allra sista student den 18 maj 1968. Hon berättar i ÖK 1968 om förhören under examensdagen och sedan att man samlades i aulan:

"Dagens studenter satt på ena sidan av mittgången och de tidigare dagarnas studenter på den andra sidan, blandade med studenter av äldre årgångar. Lärarna satt uppradade längs ena långsidan. (...) för att lyssna på vad rektor och landshövding hade för visdomsord att ge oss på vår väg genom livet. (...) Rektorn var mycket allvarlig, men tinade upp då han talade om den epok som studentexamen hade utgjort, om första

studenten vid Karolinska skolan och om den sista studentexamen vid skolan. Alla vi nybakade var de sista studenterna - men en hade blivit utvald att räknas som skolans absolut sista student, och det hade blivit Ragnhild Sjöberg. Det var ju jag! Jag fick gå fram och hämta en symboliskt vald bok - Den siste mohikanen - och ett stort fång mörkröda rosor. (...) Att jag blev sista student berodde på att min grupps sista förhör låg sist under dagen, att den gruppen av en slump kom sist till behandling under examenssammanträdet och att min examen var den som allra sist blev prövad på sammanträdet. (...) Inte förrän alla var ute släppte vaktmästaren iväg mig, och det kändes lite fänigt när jag promenerade ensam i den tunnel som bildades av alla studentkäppar -med en indianbok och en bukett rosor!

Sedan följde allt gamla traditioner: studenttåget som sjungande drog genom staden till Engelbrekt, där vi hurrade och fick våra cigarrer, hemfärden i fantasifulla, lövade ekipage. Denna dag blev verkligen något att minnas och berätta för barnbarnen om. Jag beklagar de ungdomar, som efter att ha kämpat hårt i 12 år, inte får känna att nu är det klart, att målet är nått och att de har gjort sig förtjänta av alla hyllningarna. Men vem vet? Det kanske blir nya mössor och traditioner - men aldrig detsamma som studentexamen. Det är en avslutad epok."

Erland Bohlin

Gamla piltar på nätet

I samband med Släktforskarlagarna i Örebro i augusti 2010 valde släktforskarföretaget ArkivDigital att fotografera alla de gamla elevmatriklarna från Örebro skola/Karolinska skolan från 1616 till 1940 och lägga ut dem på nätet. I stället för att slå i de gamla böckerna på Örebro stadsarkiv, kan man nu alltså lösa en licens och sitta hemma och få alla uppgifterna om eleverna, deras fäder och i många fall vad de avsåg att göra efter examen. Adressen är www.arkivdigital.se

Lasse-Majas ek

Lasse-Majas ek var en stor stubbe redan på 1920-talet och såg i stort sett likadan ut tills den togs bort i mitten av 1950-talet, troligen 1956.

Stora Holmen var en pärla bland våra många parker. Här hade vi som pojkar spännande upplevelser, där vi smög som indianspejare bland snären i skumrasket – här åkte vi skidor och ”bob” från kullen ned på isen och löpte holmen runt. Ibland var vi flodpirater, när vi hade tillräckligt med slantar att hyra en båt. Från kätgelbanan hördes dånet av rullande klot – Axel Borg har förevigat Kätgelklubbens medlemmar på en härlig tavla från 1880-talet – tavlan finns deponerad i Idrotts husets sessionsrum. Laxåstugan, där körsång och regementsmusik hälsade våren på Valborgsmässoafton, är borta, men det gamla schweizeriet från seklets början står kvar. *) Kvar står även den urgamla Lasse-Majas ek, som fått sitt namn efter den legendariske stortjuven, som gärna dolde sig i kvinnokläder och för 150 år sen gömde sig i den gamla eken efter att ha rymt från fängelset på slottet. Abiturienterna från ”Karolinska” samlas före skrivningarna vid eken för hemliga och mystiska ritualer, utan vilka ingen framgång kan ernås.

*) Sedan detta skrevs i medio av oktober 1954, har även schweizeriet rivits.

Från Gösta Ottoson: Promenad i Wadköping, 20 pennteckningar från Örebro med kommentarer.

Karrodagarna 2010

250 gamla karolinare kom till sin skola under Karrodagarna den 7 och 8 maj för att vrida klockan tillbaka.

Det gick dåligt i början. De unga karolinarna gav oss inget utrymme för nostalgi. Kören mötte oss i aulan på fredagens eftermiddag med Vintern ra och sedan Lasse Hallmén och Erland Bohlin hälsat oss välkomna fortsatte Karros stjärnor att hålla fast oss i nutiden med musik, sång och dans. Lukas Lundholm trollband aulan med sina tusenåriga trick med ringar och snören.

Thomas Gustafsson arbetar vid det dubbelskrivbord där Urban Ursing och de andra rektorerna har suttit, men hans titel är inte lika tjugsig – gymnasieenhetschef. Ändå är han glad när han går till jobbet, berättade han, eftersom Karro är en skola dit många söker sig.

Inte heller Thomas lät oss slinka tillbaka till vår forntid. Han redogjorde för hur det går till att dra in pengar till skolan. För varje elev får chefen i medeltal 60 000 kronor om året att arbeta med. Så när han ser en ny elev ser han också en ny dator eller kanske ett nytt tak i Bollhuset, där plattorna hänger farligt på trekvart över östra straffpunkten.

Thomas avslöjade att han använder marknadskrafterna och skickar direktreklam till grundskoleelever och deras föräldrar. Kampanjen kostar ungefär en elevpeng.

Efter en fruktstund utanför aulan blev det äntligen dags att gå bakåt i tiden. Erland tog oss med ända till 1347 Han påminde oss om att det var vid samma tid Digerdöden härjade och i Örebro samlades landskapens lagmän för att skriva kung Magnus Erikssons landslag. I en protest mot den nämns skolmästaren Johannes i Örebro. Om det fanns en skolmästare måste det också ha funnits en skola, sa Erland. Det är första livstecknet från den skola som nu är Karro.

Sedan hade vi håltimme fram till supén i Bollhuset. Där hade elever ur klass Nv1 dukat upp tre rätter. Vår ersättning för deras arbete gick till att ta emot en vänklass från Polen under våren. Karros musiker fortsatte att underhålla oss och de lyckades helt oplanerat få upp några lurviga ben till dans i målgården.

På lördagen var det åter dags att gå till skolan, som förr, och nu fanns inget som hindrade oss från att släppa nostalgi fri.

Sedan Urban Ursing i andanom knarrat upp på podiet och satt sig i sin stol, stämde Gustav Asplund upp preludiet till ”Din klara sol...” på orgeln. Det var länge sedan vi hörde orgeln, och inte bara vi. Den har varit tyst i ett par år. Nu är den provisoriskt reparerad, men för att åter bli fullt spelbar krävs att den blir renoverad för 80 000 kronor. Därför finns nu en Orgelfond, som Erland hårdsådde. Vi bidrog med 12 000.

Därefter berättade Erland varför vi hade kommit till vår skola just i år. De flesta hade väl ingen aning om det – eller att vi alls behövde en anledning för att komma. Men anledningen var att det är 200 år sedan Karro blev Karro. Den som hittade på namnet var Johan Adam Tingstadius, biskop i Strängnäs och skolans eforus (högste tillsyningsman). Det är han som är avbildad på den lilla tavlan i mitten, bakom podiet i aulan.

Under tronföljdsriksdagen i Örebro 1810 lyckades biskopen förmå Karl XIII att skänka ett nytt skolhus, som låg intill nuvarande Centralpalatset. Det gamla, vid Nikolaikyran, var så dåligt att lärarna tvingades hyra rum på stan för att kunna undervisa. Sedan följde biskopen upp med att be kungen ge sitt namn åt skolan, Schola Carolina. Karro har alltså sitt namn efter Karl den trettonde (bysten till vänster). Men den fjortonde (till höger) bidrog också. Han gav skolan pengar till att uppföra det nya skolhuset 1832, dvs kärnan i den nuvarande huvudbyggnaden.

Det var gamla karolinare som stod för musiken under lördagen. Jan Hagenfeldt, Lennart Åqvist och Gustav Asplund spelade på flygeln omväxlande med två, fyra och sex händer. Deras version av Sockerféns dans ut Tjajkovskijs Nötknäpparen svängde i takt med Duke Ellington.

Sedan kom några av vår skolas skickliga talare. Då gick tanken åter till Urban Ursing, som i ett anförande på höstterminens första dag kunde formulera sig så att även en fyrfemman började lyssna. Han måste ha varit nöjd om han hade kunnat vara med och lyssna.

Talarna kom i kronologisk ordning och först kom Lars Jacobson, med originalmössa från studentexamen 1939. Han berättade om studentmatten i gymnastiksalen, då abiturienterna hade var sin potta. Flickorna, som kom för att skriva specialmatte på Karro, fick ett skynke att gå bakom. Det var krig i luften. Lars och kamraterna gick raka vägen från skolan till två år i

*Jan Hagenfeldt och Lennart Åqvist spelade fyrhändigt Franz Schuberts Marche Militaire
 Gustav Asplund: Emil Sjögrens Erotikon 3
 De tre sexhändigt: Sockerfäns dans ur Nötkenäpparen
 Gustav Asplund: polska ur sviten Spelmansvär av Ture Rangström
 Sexhändigt: Zanzibar Boat song av Percy Grainger
 Gustav Asplund: Brudföljet drager förbi ur Folkelinsbilleder av Edvard Grieg
 Gustav och Jan H: två stycken ur Ma mère l'Oye tonsatta av Maurice Ravel:
 L'impératrice des Pagodes och Le Jardin Féerique*

lumpen. Han berättade om sina tankar då hans permissionståg mötte ett tåg lastat med tyska soldater och välputsade officerare.

Pereric Boström, signaturen ”peb” för många av oss, har oslagbara karolinska meriter. Han kom till Karro som ettfemman 1938, tog studenten 1946, kom tillbaka som lärare och slutade som rektor 1990. Pereric förhöll sig lugn när mikrofonen trasslade till en början.

”Här har jag talat utan mikrofon”, påminde han.

I sitt anförande talade han om Lars Wivallius, Karros mest ökände elev, och om Storken, en av de mest ökända lärarna.

Jan Mårtenson, som tog studenten 1953, har skrivit om Karro i sin memoarbok Att kyssa ett träd. Vi fick höra mer om lärarna. Jan hjälpte aulans realare att fylla en kunskapslucka när han berättade om latinlektorn Gustaf Sandsjoe, ”som lyckades döda ett redan dött språk”. Sandsjoe kallades ”Ita”, som är latin för ”så”.

Lars Jacobsson, student -39

För mig föll bitarna på plats några dagar senare när jag läste Per-Åke Strids lätt maskerade Karroskildring i boken Mansborg. Där är det lektor Sand som upprepar ”så, då”, när han försöker lirka översättningar ur gymnasisterna. Per-Åke, student 1958, sålde sin bok utanför aulan och det var bra med folk runt bordet. I aulan gav han oss lite av historien

bakom historien och berättade om sina bästa lärare: Anna-Stina Björklund i engelska, John Hallenborg i matematik och den mest lysande, Eric Sundlöf i franska och engelska.

“Vi sprang till Eric Sundlöfs lektioner”, berättade Per-Åke.

Leif Lewin, student 1960, knöt an till undervisningspolitiken. Han berättade att han under sin tid i skolan och universitetet gång på gång hört dörren smälla igen bakom sig. Han var bland de sista som gick i pojkskola, bland de sista som tog studenten med munta och censorer och han blev utnämnd till professor av kungen dagen innan kungen lämnade sådana ärenden till en minister. Alla politiker har gått i skolan, sa Leif. Det är därför de allihop är experter i skolfrågor.

Hans Åberg, student 1965, gav oss en sångpaus i raden av talare. Han sjöng sånger ur Värmlänningarna och hemifrån Tornedalen. Där emellan bjöd han oss på ett vältajmat stycke för sång och solotriangel. Hade vi någon gång hört sådana applåder i aulan? Jodå, dagen innan, sedan Emil Li spelat Liszt på flygeln.

Till slut var nostalgitrippen framme i modern tid, med flickor på Karro. En av de första var Rigmor Robért, som gick ut 1967. Det var en tid med krig i Vietnam, Beatles och Summer of love. Det var också en tid av kärlek på väg in till morgonbönen. Men Brita Flink ingrep och skilde Rigmors hand från hennes älskades.

Under frukostrasten, med god fisk i Karrotten, och eftermiddagens håltimme fick vi gå runt i skolan. Alla såg väl sina egna minnestriggare.

Jag såg de stora fönstren i klassrummen under gymnastiksalen där vi gick i ettfemman. Där hade vi Sten Kallin i matte. Han avbröt sina lektioner en stund innan det ringde ut för att i korta avsnitt förklara hur en explosionsmotor fungerar. Det han lärde oss är fortfarande det enda jag vet om skillnaden mellan tvåtaktare och fyrtaktare.

Jag såg handtaget på dörren till Stallet, där jag fastnade och rev sönder byxorna under min flykt undan snöbollar.

Jag såg fysiksalen, där en annars trist lärare plötsligt tände till och förklarade varför fusion mellan atomer ger så mycket mer energi än fission. Jag är fortfarande stolt för att jag tror mig begripa det där med överbliven bindingsenergi.

Jag såg det nya biblioteket, som var klassrum på vår tid. Där vändades jag för att råka illa ut i de tre farliga hörnen, som Samuel Waernulf pekade ut i tyska grammatiken. I hörnen på hans schema stod de pronomenformer som inte har någon ändelse.

Och så såg jag fönstret till vänster om huvudingången där jag gled mot kopparplåten när jag hoppade ut från en kristendomslektion för den snälle Inge Lagerstedt. Vi drev honom till raseri. Han svingade meterlinjalen mot oss. Det är Karro-andans mörka sida.

Jag fick också se väggmålningen i gymnastiksalen. Skridskoåkarna är lika eleganta som när Algot Ringström målade dem 1910 och isjakten är lika blixtrande snabb. Men målningen är sliten. Ska vi starta en fond?

Pehr Thermaenius

Tack till Per Restadh, som lånade ut sina anteckningar från Karrodagarna.

Fotnot: Samuel Waernulfs schema med de tre farliga hörnen är ett exempel på hur han engagerade vårt synminne i undervisningen. Han hävdade att det pedagogiska värdet av en teckning står i omvänd proportion till lärarens skicklighet att teckna. För att lära oss använda ordet hinunter tog han exemplet ”Han sparkade hunden nedför trappan”, vilket han ritade på tavlan. Jag har glömt det mesta av tyskan, men jag minns hunden i trappan.

Orgelfonden

Piporgeln i Karros aula är kanske den äldsta brukbara skolorgeln i Sverige, men den behöver renoveras. Efter att ha varit tyst några år kunde den återinvigas med Din klara sol... vid Karro-dagarna i maj efter en akut reparation. Hela behållningen från Karro-dagarna plus resultatet av den insamling vi då startade går till Orgelfonden. Direkt fick vi 12.000 kr och många antecknade sig för gåvor att inbetalas senare. Nu är det dags att betala och vi inbjuder också alla andra att bidra till den orgel, som gav glans åt alla morgonbönerna och avslutningarna. Vi ska dessutom försöka hitta fonder som kan förstärka fonden, så att skolan slipper avstå från datorer för att hålla liv i orgeln.

Skicka in ett valfritt belopp till Sällskapet Karolinare i Örebro bankgiro 466-9008 med anteckning "Orgelfonden"

Karolinska skolan läsåret 2009-2010

Under detta läsår har vårt arbete varit tredimensionellt i allra högsta grad. Vad menar jag då med det? Vårt grunduppdrag är det som vi jobbar med varje dag år efter år. Det är att våra elever skall få godkända betyg i en trygg skolmiljö inom de ekonomiska ramar som vi fått från våra politiker.

Under detta läsår har två andra stora beslut påverkat vår vardag varje dag. Det första är att vår riksdag beslutat om en ny gymnasieskola i Sverige med start från höstterminen 2011, det andra är att Örebros politiker beslutat att från och med 1 juli 2010 är Karolinska skolan och Rudbecksskolan sammanslagna till en enhet under ledning av gymnasieenhetschef Thomas Gustafsson. Under hösten kommer lokaler på båda skolorna att användas men efterhand flyttas undervisningen över till Karolinska skolans lokaler. Senast den 1 juli 2012 ska Rudbecksskolans lokaler vara lämnade.

Om jag återvänder till vårt grunduppdrag känns det precis som tidigare under de år jag varit chef här på Karro mycket bra. Av våra studenter i juni hade 98 % behörighet till universitet och högskolor. Det innebär i faktiska tal att bara sex studenter inte nådde behörighet av alla de som tog studenten. Jag hoppas och tror att dessa elever kan komplettera sina betyg senare för att få full behörighet. Vår personal är mycket välutbildad, vilket är en positiv bidragande orsak till det goda resultatet. Vår skolmiljö präglas av lugn och ro, där de allra flesta eleverna är motiverade, ödmjuka och förebilder för svenska tonåringar. Vi är en attraktiv skola och då går det ihop sig ekonomiskt, eftersom vi får våra pengar utifrån andelen elever.

En ny gymnasiereform GY-11, upptar mycket av vår tid. Nu blir det en återgång till de program som jag själv är van vid sedan slutet av sjuttioalet. Karolinska skolan kommer från hösten 2011 att bara ha högskoleförberedande program, men inte alla. Vi kommer att få Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet och Estetiska programmet. Vi kommer också att ha IB, International Baccalaureate Programme som jag återkommer till. De övriga högskoleförberedande programmen, Ekonomiprogrammet, Humanistiska programmet och Teknikprogrammet kommer att finnas på andra

gymnasier i Örebro. Under kommande läsår 10/11 kommer mycket av vår tid att ägnas åt att sätta sig in i ett förändrat betygssystem, nya kurs- och ämnesplaner.

Lokalt har Örebro Kommunfullmäktiges beslut att Karolinska skolan och Rudbecksskolan skall slås samman inneburit enormt mycket jobb men också mycket nya utmaningar för oss. Anledningen till beslutet är att Rudbecksskolan ensamt inte har någon möjlighet att ekonomiskt överleva. Minskade elevkullar, konkurrens från friskolor samtidigt som man flyttat teknik och medicutbildningar till andra skolor innebär att Örebro kommun inte behöver sju kommunala gymnasieskolor längre. Nu gäller det att erbjuda våra elever det bästa vi har haft på båda skolorna. Det ska bli spännande att i nästa årsskrift få berätta om hur första året gått. Ett program som Rudbecksskolan fått och är ensamt om i Örebro och som nu fortsätter på Karolinska skolan/Rudbecksskolan är IB-programmet. Ett internationellt program som finns på 1750 skolor i världen och som leder till samma examen.

Då vill jag presentera den ledningsgrupp som inför läsåret 10/11 från två skolor nu blir en. En väl fungerande ledning är mycket viktig för en positiv skolutveckling. Jag börjar dock med att avtacka en rektor som betytt enormt mycket för Karros utveckling, och som också jobbat många år på Rudbecksskolan. Det är **Lasse Hallmén**. Lasse går första september i pension. Tack så mycket för alla år på Karro. Lasse har som bekant inte bara jobbat på Karro, utan Lasse är ju också en äkta Karropilt. För Lasse är inget omöjligt och det Lasse tror på det driver honom framåt. En kuriosaberättelse är att när Lasse kom som rektor till Karro i början på 90-talet fick han ett uppdrag att se över om man inte borde bygga om kemiinstitutionen som i princip sett likadan ut sedan 1936. Han mötte då motstånd från lärare och också elever som sa att det inte behövdes. Nu i slutet på vårterminen 2010 är det full fart på skapandet för en ny modern kemiinstitution och den 1/9 när Lasse går i pension är den nya institutionen klar!

Annika Kronwall är kvar som rektor, men byter uppdrag från det estetiska programmet till naturvetenskapsprogrammet. Annika har nu ett enormt utmanande jobb framför sig, när hon skall leda och få ihop de naturvetenskapliga utbildningarna på Karro och Rudbeck till att bli Örebros bästa utbildningsalternativ för de som vill bli naturvetare. Elsemarie Hallqvist blir ny estetrektor efter Annika. Hon kommer

närmast från Karl Johans skola här i Örebro, som är en musikfriskola och där har Elsemarie varit biträdande rektor i tio år.

Per Sundelius fortsätter som rektor för Individuella programmet. Per har också ett stort administrativt ansvar på enheten. Johan Dietrichson som varit rektor på samhällsvetarprogrammet är tjänstledig i princip hela läsåret 10/11 för att jobba på skolinspektionen i Linköping. För honom vikarierar Dan Löfgren, en erfaren gymnasiektor från Risbergsskolan här i Örebro. Dan har samtidigt ett lokalsamordningsansvar för enheten Karolinska/Rudbeck där utflyttningen av lokaler ur Rudbecksskolan kräver stor planering.

Från Rudbecksskolan kommer rektorerna Ingela Bergman-Persson och Magnus Wistrand. Ingela är rektor för IB-programmet och för de samhällsvetenskapliga utbildningar som under läsåret 10/11 kommer att vara kvar i Rudbecksskolans lokaler. Magnus är rektor för den ekonomiska inriktningen på samhällsprogrammet och för idrottsinriktningen på naturvetenskapsprogrammet. Dessa båda utbildningar kommer inte att vara på Karro när nya gymnasieorganisationen träder i kraft hösten 2011, och då börjar också Magnus som rektor på en annan gymnasieskola WUC, Wadköpings utbildningscenter.

Vårsånger i aulan.

Det känns som enormt mycket tid och kraft under läsåret har ägnats åt de två beslut som jag började denna tillbakablick med, nämligen sammanslagningen med Rudbecksskolan och planeringen inför den nya gymnasieskolan 2011. Organisation och lokalförändringar är ändå underordnat det som förgyller dagarna för oss som jobbar i skolan, nämligen mötena med våra ungdomar. En dörr som hålls upp, ett vänligt leende i korridoren, en kommentar på lunchen att man går på världens bästa skola m.m.

Varje dag är fylld av lektioner i samtliga klassrum. Vi var den skola som flest årskurs nio elever sökte till, över fyrahundra. Det är också som jag skrivit i tidigare årsskrifter en del större evenemang under läsåret som sätter positiva avtryck. Luciakonsert i en fullsatt kyrka, nattinnebandyturneringen med alla elever och två lärarlag till fem på morgonen. Studentavslutningen i aulan och studentparaden efteråt till Stortorget i strålände väder, med elevtal vid Engelbrektsstatyn. Våra internationella resor till Hannover, Pau, Terrassa, Polen m.m. och det fantastiska utbyte som våra elever får. Den lyckosamma Krampenvinsten mot Risbergsskolan på ett fullsatt Rosta Gärde. Ja, året är fyllt av glädjeämnen för oss som har förmånen att jobba på Karolinska skolan.

Thomas Gustafsson

Vår 2010.

Örebro-Karolinarnas stipendiater 2010

Ur Örebro-Karolinarnas stipendiefonder utdelades följande stipendier vid våravslutningen 2010.

Gellerstedtska fonden delade ut 12.000 kr till vardera *Jenny Felldin*, ES3D och *Cecilia Holmsten*, SP3C.

Widlundska fonden delade ut 12.000 kr till *Helena Rimme*, NV3A.

Ursingska fonden delade ut 3.000 kr till *Marcus Syrén*, SP3B.

Ericssons fond delade ut 2.000 kr till *Fartun Jamal Abdirahman*, NV3A..

Örebro-Karolinarnas Jubileumsfond delade ut bidrag till utlandsstudier och projektarbeten till *Erika Holm Arlestrand*, SP2D, *Samire Hajrullabu*, SP2C, samt *Moa Sundelius* och *Niklas Göthberg*, bägge NV2B.

"Nyllets" kamratstipendium - en efterföljansvärd gåva

Våren 2009 hörde Lennart Nylander från Stockholm av sig till Thomas Gustafsson. Han sa att han var en gammal Karropilt och att han ville instifta ett kamratstipendium. Han tyckte att stipendier alltid brukade upprättas efter någon som ligger raklång på rygg under jord. Det känns bättre att få vara med och se vad ens skänkta pengar går till.

Varje vår ska stipendienämnden, efter förslag från elever och personal, dela ut ett stipendium på 3.000 kr med följande motivering: "Nyllets" Kamratstipendium för att aktivt ha bidragit till att skapa en positiv, vänlig och tolerant stämning på Karolinska Skolan i Örebro har för läsåret... tilldelats....

Våren 2009 gick stipendiet till *Kajsa Åström*, SP3D, och våren 2010 till *Caroline Gervelius*, SP3D.